

Informacija o postignućima u uspostavljanju Centra za sajber kapacitete Zapadnog Balkana (WB3C)

Centar za sajber kapacitete Zapadnog Balkana (WB3C), predstavlja zajedničku inicijativu Republike Francuske, Republike Slovenije i Crne Gore, koja ima za cilj da, kao međunarodna organizacija sa sjedištem u Podgorici, aktivno učestvuje u edukativnim aktivnostima svih struktura kritične infrastrukture zemalja Zapadnog Balkana u oblasti sajber bezbjednosti.

Cilj je da WB3C djeluje kao međunarodna organizacija otvorena za sve države Zapadnog Balkana koje žele da mu pristupe, kroz jačanje kompetencija i razvoj sajber kulture, edukaciju u oblasti sajber bezbjednosti, sajber kriminala i sajber diplomatije.

Podsjećanja radi, 16. novembra 2022. godine, u Podgorici je potpisano Pismo namjere o uspostavljanju Regionalnog centra WB3C. Ubrzo nakon toga oformljena je upravljačka struktura (Upravni odbor – Steering Committee), sačinjena od članova iz sve tri članice osnivača, sa ciljem da do uspostavljanja WB3C kao međunarodne organizacije, upravlja kompletnim procesom. Na 35. sjednici, održanoj 28. decembra 2022. godine, Vlada Crne Gore je imenovala crnogorske predstavnike Ministarstva javne uprave i Ministarstva vanjskih poslova u Upravnom odboru (Steering Committee), nakon čega je imenovan i Nacionalni koordinator WB3C za Crnu Goru.

Na marginama Samita lidera Berlinskog procesa, koji je održan polovinom oktobra 2023. godine u Tirani, Albanija, potpisan je Ugovor o osnivanju Centra za sajber kapacitete Zapadnog Balkana (WB3C) sa sjedištem u Podgorici, od strane predstavnika sve tri države osnivača, kada su se stekli i formalno-pravni uslovi za nastavak procedure. Nakon toga uslijedila je i procedura ratifikacije ovog ugovora u parlamentima država osnivača (Slovenija i Crna Gora u toku 2024. godine), a ista je okončana ratifikacijom od strane Francuske na proljeće 2025. godine.

U skladu sa značajem WB3C za Crnu Goru i region, a uzimajući u obzir da se potpisivanjem Ugovora o osnivanju Crna Gora obavezala da će preduzeti sve neophodne radnje na obezbjeđivanju uslova za rad Centra, odlučeno je da se isti smjesti u okviru Naučno-tehnološkog parka Crne Gore (NTP). Tako je Vlada iz nekoliko navrata zaduživala svoje predstavnike u Upravnom odboru NTP da iniciraju obezbjeđivanje prostorija za rad centra, dok je Ministarstvo javne uprave u toku 2024. i 2025. godine opredijelilo budžet za izmirivanje svih obaveza WB3C prema NTP-u, do njegovog uspostavljanja kao međunarodne organizacije. Ovo ministarstvo u tom pogledu u kontinuitetu izvršava sve neophodne aktivnosti kako bi WB3C adekvatno funkcionisao.

Formalna inauguracija WB3C održana je 9. decembra 2024. godine u Podgorici, a u toku su završne aktivnosti na punoj registraciji. Slijedi i finalizacija najvažnijih dokumenata koji definišu buduću upravljačku strukturu i način rada Centra, od kojih je svakako

najvažniji dokument *Rules of Procedure of the Western Balkans Cyber Capacity Centre* (WB3C). Uzimajući u obzir navedeno, očekuje se da će WB3C zvanično postati međunarodna organizacija do kraja 2025. godine.

Centar je započeo programske aktivnosti kroz prvi trening iz oblasti sajber higijene u javnoj administraciji u maju 2023. godine. Od tada, WB3C je razvio širok spektar edukativnih programa i obuka usmjerenih na jačanje kapaciteta institucija i stručnjaka u oblasti sajber bezbjednosti, sajber kriminala i sajber diplomatije.

U kontinuitetu se organizuju teorijske i scenarijske obuke prilagođene policijskim i pravosudnim strukturama, koje obuhvataju teme poput kriptovaluta, tipologija kriminala, rukovanja digitalnim dokazima, onlajn seksualne eksploatacije i zlostavljanja djece, kao i obavještavanja iz otvorenih izvora (OSINT). Posebno se izdvaja specijalistički studijski program „Digitalna forenzika za policijske istražitelje“, koji WB3C realizuje u saradnji sa Univerzitetom tehnologije u Troi (UTT) iz Francuske, a koji predstavlja osnovu za buduće pokretanje zajedničkih osnovnih studija na temu „Istrage sajber kriminala“.

Programi Centra obuhvataju i oblasti zaštite kritične infrastrukture, upravljanja sajber incidentima, razvoja i jačanja kapaciteta nacionalnih i sektorskih CERT, CIRT i CSIRT timova, kao i obuke trenera sa ciljem unaprjeđenja sajber higijene i odgovornog ponašanja u digitalnom okruženju. WB3C, takođe, pruža podršku diplomatama i relevantnim akterima iz regiona kroz obuke koje im omogućavaju bolje razumijevanje međunarodnog sajber prostora i razvoj efikasnih strategija za suočavanje sa savremenim prijetnjama.

Od svog osnivanja, WB3C je obučio više od 300 stručnjaka iz zemalja Zapadnog Balkana, a samo tokom 2025. godine realizovano je 12 obuka iz oblasti kibernetičkog kriminala i sajber bezbjednosti, uključujući trosektorske treninge iz digitalne forenzike, obavještavanja o sajber prijetnjama, odgovora na incidente, GDPR-a i programa DIAGnostique Opérationel National Cyber Training.

Prema tome, osnivanjem i razvojem Centra za sajber kapacitete Zapadnog Balkana (WB3C), Crna Gora potvrđuje svoju izuzetno važnu ulogu u oblasti sajber bezbjednosti u regionu, doprinosi jačanju otpornosti država Zapadnog Balkana na sajber prijetnje i istovremeno stvara prepoznatljiv međunarodni okvir saradnje, edukacije i razvoja digitalnih vještina zasnovanih na evropskim vrijednostima i standardima.